

OLIP
ORGANIZACIJA ZA MEĐUNARODNE PUBLIKACIJE

SOCIJALNA, PRAVNA,
EKONOMSKA I ZDRAVSTVENA
ZAŠTITA UČESNIKA U RATU NA
PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE

Beograd, 2026

OLIP - SOCIJALNA, PRAVNA, EKONOMSKA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA UČESNIKA U RATU NA PROSTORU
BIVŠE JUGOSLAVIJE

ISBN-978-86-906800-9-2

OLIP
Organizacija za međunarodne publikacije

**SOCIJALNA, PRAVNA, EKONOMSKA I
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA UČESNIKA U RATU
NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE**

Beograd, 2026

IZDAVAČ:
OLIP
Organizacija za međunarodne publikacije

ZA IZDAVAČA:
Danijel Panović

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Doc. dr Ratomir Antonović

RECENZENTI:
Prof. dr Milan Milošević, prof. dr Božidar Forca, prof. dr Milomir Čodo, prof.
dr Wolfgang Rohrbach, prof. dr Vladan Stanković,
prof. dr Borivoje Baltezarević, dr Nemanja Vukčević

Lektori: Danijela Antonović, Žaklin Grgić

Tehnički urednik: Aleksandar Cekić

NAUČNI ODBOR KONFERENCIJE:
Prof. dr Milan Milošević, Republika Srbija, predsjednik
Prof. dr Wolfgang Rohrbach, Austrija
Prof. dr Željko Petrić, Bosna i Hercegovina
Prof. dr Božidar Forca, Republika Srbija
Prof. dr Borivoje Baltezarević, Republika Srbija
Dr Jasmina Igrački, Republika Srbija
Doc. dr Marina Petrović, Republika Srbija
Doc. dr Boris Bursać, Republika Srbija
Doc. dr Ratomir Antonović, Republika Srbija

ORGANIZACIONI ODBOR

Danijel Panović, predsjednik
Miroslav Banjac,
Ivana Ćosić,
Momčilo Minić
Marko Taušanović

Štampa:
Best Print, Kruševac

Tiraž: 200

ISBN-978-86-906800-9-2

Beograd, 2026

S A D R Ź A J

PREDGOVOR.....	VI
----------------	----

Wolfgang Rohrbach

DIE ÖKONOMISCHEN UND ÖKOLOGISCHEN (FOLGE)SCHÄDEN DER JUGOSLAWIENKRIEGE (1991 - 2001).....	1
--	---

Slobodan Prodić

POTREBNOST METODOLOŠKIH NAČINA PRIBAVLJANJA PODATAKA U SVRHU POBOLJŠANJA POLOŽAJA VOJNIH I CIVILNIH INVALIDA RATA NA PODRUČJU OPŠTINE DERVENTA.....	15
NECESSITY OF METHODOLOGICAL WAYS OF COLLECTING DATA IN THE AIM TO IMPROVE THE STATUS OF MILITARY AND CIVILS INVALIDS OF WAR ON THE AREA OF DERVENTA MUNICIPALITY.....	26

Драган Батављевић

Митар Лутовац

ДОПРИНОС УДРУЖЕЊА РАТНИХ И МИРНОДОПСКИХ ВОЈНИХ ИНВАЛИДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ЗАКОНСКОЈ ЗАШТИТИ УЧЕСНИКА РАТОВА НА ПРОСТОРУ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ.....	29
CONTRIBUTION OF THE ASSOCIATION OF WAR AND PEACETIME MILITARY DISABLED VETERANS OF THE REPUBLIC OF SERBIA TO THE LEGAL PROTECTION OF PARTICIPANTS OF WARS IN THE TERRITORY OF THE FORMER YUGOSLAVIA.....	30

Ratomir Antonović

Boris Bursać

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ЗАШТИТА РАТНИХ ВОЈНИХ ЗАРОБЛЈЕНИКА.....	43
INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF WAR PRISONERS OF WAR.....	53

Marina Petrović

Nevena Nešić

SOCIJALNA I OBRAZOVNA INKLUZIJA DECE RATNIH VOJNIH INVALIDA: PRAVNI OKVIR I IZAZOVI U REPUBLICI SRBIJI.....	55
SOCIAL AND EDUCATIONAL INCLUSION OF CHILDREN OF WAR VETERANS WITH DISABILITIES: THE LEGAL FRAMEWORK AND CHALLENGES IN THE REPUBLIC OF SERBIA.....	76

Jasmina Igrački

Svetoslav Mišev

RATNI ZAROBLJENICI KAO ŽRTVE ORUŽANIH SUKOBA: OBLICI VIKTIMIZACIJE I MEĐUNARODNOPRAVNA ZAŠTITA.....	77
PRISONERS OF WAR AS VICTIMS OF ARMED CONFLICTS: FORMS OF VICTIMIZATION AND INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION.....	101

Немања Б. Вукчевић

Викторија Н. Рјанухина

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕЛЕВАНТНОСТ РАТНЕ БИОГРАФИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПРЕКОГРАНИЧНЕ МОБИЛНОСТИ: СОЦИОЛОШКА АНАЛИЗА ПОСТКОНФЛИКТНОГ ПРОСТОРА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ.....	103
INSTITUTIONAL RELEVANCE OF WAR BIOGRAPHY IN THE CONTEXT OF CROSS-BORDER MOBILITY: A SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE POST-CONFLICT SPACE IN THE FORMER YUGOSLAVIA.....	117

Borivoje V. Baltezarević

Daniele Battista

BETWEEN LEGAL RECOGNITION AND SOCIAL INCLUSION: WAR VETERANS IN THE POST-YUGOSLAV SPACE.....	119
---	-----

Prof. dr Eržika Antić

SOCIJALNE DETERMINANTE ZDRAVLJA RATNIH VETERANA – IZAZOVI I MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA KVALITETA ŽIVOTA..	131
--	-----

Aksana Chmyha

Milan Stanković

PROBLEMATIC ASPECTS AND DIRECTIONS FOR IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF THE LOCAL COUNCIL OF DEPUTIES ACTIVITIES AS A COLLEGIAL BODY OF LOCAL REPRESENTATIVE AUTHORITY.....	151
---	-----

Aleksandra Jaramaz,

Dr. Phil. Danièle Hollick

PRIPADNOST KAO ORIJENTACIONI PROBLEM U ADOLESCENCIJI. DOKUMENTARNA REKONSTRUKCIJA KOD MLADIH TAKOZVANE TREĆE MIGRACIONE GENERACIJE.....	157
---	-----

Danijel Panović

Ivana Ćosić

PRAVNI OKVIRI I REGULATIVA: ZAKONSKA REŠENJA U REGIONU I OSTVARIVANJE STATUSNIH PRAVA UČESNIKA U RATU NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE.....	173
--	-----

Eržika Antić

KONCEPT ZDRAVOG STARENJA RATNIH VETERANA - IZAZOVI
I PERSPEKTIVE RAZVOJA INTEGRISANOG MODELA
ZDRAVSTVENE ZAŠTITE.....179

Сања Бурђевић

ДЕЦА У ПОРОДИЦАМА УЧЕСНИКА РАТОВА НА ПРОСТОРУ
БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ: УЛОГА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ У
ПРУЖАЊУ ПОДРШКЕ.....209

Novak Prodić

NUMERIČKA SIMULACIJA DEMOGRAFSKE SLIKE SRBA U
SARAJEVU- ŠTA BUDUĆNOST DONOSI?.....223

Михаил Захаров

ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКИ ПРИНЦИПИ ФИЛТРАЦИЈЕ У
УКЛАЊАЊУ ОСИРОМАШЕНОГ УРАНИЈУМА И ТЕШКИХ
МЕТАЛА ИЗ ВОДЕ КАО ДУГОРОЧНИХ ПОСЛЕДИЦА РАТНИХ
ДЕЈСТАВА НА ПРОСТОРУ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ И
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ.....237

Mirela Dorđević

SOCIJALNA, PRAVNA, EKONOMSKA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA
UČESNIKA U RATU NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE.....245

Momčilo Minić

PROBLEMI SOCIJALNE, PRAVNE, EKONOMSKE I
ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BORACA U REPUBLICI SRBIJI.....249

Немања Б. Вукчевић

Институт за српску културу Приштина-Лепосавић

E-mail: nemanja.vukcevic2021@gmail.com

ORCID 0000-0003-3682-3888

Викторија Н. Рјапухина

Белгородски државни технолошки универзитет В.Г. Шухов

ORCID 0000-0002-5811-6482

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕЛЕВАНТНОСТ РАТНЕ БИОГРАФИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПРЕКОГРАНИЧНЕ МОБИЛНОСТИ: СОЦИОЛОШКА АНАЛИЗА ПОСТКОНФЛИКТНОГ ПРОСТОРА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ¹

Апстракт. Рад испитује институционалну релевантност ратом повезаних биографских информација у ситуацијама прекограничне мобилности на постконфликтном простору бивше Југославије. Поставља се питање под којим институционалним околностима и кроз које конфигурације такве информације постају релевантне за институционално поступање према прекограничном кретању. Користи се квалитативна компаративна анализа осам аналитички одабраних, јавно документованих случајева, допуњених са четири контрастна случаја. Анализа разликује ратом повезану биографску информацију или атрибуцију, претходни институционални статус, као и институционалну интервенцију и њене последице по мобилност. Налази показују да ратна биографија сама по себи не представља институционални статус и не одређује непосредно исходе по мобилност. Њена институционална релевантност настаје кроз процесе институционалне категоризације, евидентирања, атрибуције и процедуралног поступања. Даље, претходни институционални статус и интервенција у тренутку кретања не морају се временски подударати, а документована интервенција не омогућава нужно реконструкцију институционалног пута који јој је претходио, док сама биографска атрибуција може бити спорна, а да при том остане институционално конзистентна. Стога се у раду концептуализује институционална релевантност ратне биографије као релациони процес зависан од контекста, а не као трајна карактеристика појединца. У ширем смислу, контрола границе обухвата не само регулисање кретања већ и класификацију, евидентирање и практичну употребу информација о људима.

Кључне речи: ратна биографија; прекогранична мобилност; институционална релевантност; институционални статус;

¹ Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеном са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број: 451-03-33/2026-03 од 29. 1. 2026. године.

институционална категоризација; гранична контрола; постјугословенски простор.

Увод

Истраживања постконфликтних друштава претежно се баве процесуирањем ратних злочина, транзиционом правдом и суочавањем са прошлошћу (Teitel 2000; Hayner 2011), док истраживања мобилности указују да прекогранично кретање зависи од правних, административних и безбедносних режима, а не само од физичке могућности преласка границе (Castles & Miller 2009; Sheller 2014). На простору држава насталих распадом СФРЈ ова два питања сусрећу се у условима промењених граница, јурисдикција и институционалних режима.

У том контексту поставља се питање како ратом повезана биографска информација добија институционални значај за прекогранично кретање. Сама припадност оружаног формацији, војна функција, ветерански статус или повезаност са ратним догађајем не одређују аутоматски институционални третман. Одлучујуће је како је таква информација евидентирана, приписана или укључена у институционални поступак и како се њен статус повезује са конкретном ситуацијом мобилности.

Јавно документовани случајеви показују различите односе између ратне биографије, институционалног статуса и прекограничног кретања. У неким случајевима формални статус, попут међународне потернице или правосудног поступка, постоји пре преласка; у другим је документована интервенција при преласку, док претходни институционални статус није могуће поуздано реконструисати; постоје и случајеви у којима је сама ратна биографска атрибуција спорна. Ове разлике онемогућавају свођење свих случајева на једноставну везу између ратне прошлости и ограничења мобилности.

Предмет рада је институционална релевантност ратом повезане биографске информације у ситуацијама прекограничне мобилности. Основно истраживачко питање гласи: под којим институционалним околностима и кроз какве конфигурације ратом повезана биографска информација постаје релевантна за третман прекограничног кретања?

Истраживање је засновано на квалитативној компаративној анализи осам аналитички одабраних и јавно документованих случајева, уз коришћење контрастних случајева. Избегавајући статистичку генерализацију, истраживање има за циљ да идентификује институционалне конфигурације кроз које ратом повезана биографска информација постаје релевантна за прекограничну мобилност и да прецизира механизме посредством којих та релевантност производи различите последице по институционални третман прекограничног кретања.

Теоријски оквир

Прекогранична мобилност одвија се унутар институционалних режима који уређују услове кретања и контроле преко државних граница. Граница зато није само територијална линија, већ институционално место на којем се информације о појединцу могу повезати са процедурама провере и контроле (Bigo 2014; Mezzadra & Neilson 2013).

За разумевање начина на који биографске информације добијају институционалне последице посебно је релевантан приступ класификацији Бовкера и Стара. Класификациони системи нису само средства описивања, већ део информационих инфраструктура кроз које се људи и њихова својства сврставају у категорије које могу усмеравати институционално поступање и производити конкретне последице (Bowker & Star 1999). За овај рад је посебно значајан проблем несклада између формалне категорије и биографије појединца, који ови аутори анализирају кроз појам *torque*.

Овај приступ допуњује Bigoову анализу граничне контроле као скупа професионалних, информационих и институционалних пракси. Контрола мобилности остварује се кроз повезане процедуре провере, надзора, обраде података и одлучивања о особама које прелазе границе (Bigo 2014). Тиме се отвара могућност да биографска информација добије практични значај у одређеној ситуацији мобилности, иако начин на који је та информација претходно обрађена или повезана са институционалним статусом није увек јавно видљив.

У овом раду ратна биографија означава ратом повезану биографску чињеницу или институционалну атрибуцију, укључујући припадност оружаном формацији, војну функцију, ветерански статус или повезивање са конкретним ратним догађајем. Ово разликовање ослања се на увид да се статус ветерана не заснива искључиво на ратном искуству, већ и на институционалним и друштвеним процесима његовог дефинисања. Не претпоставља се да таква биографска чињеница сама по себи има једнако институционално значење у свим ситуацијама.

На тој основи уводи се појам институционалне релевантности ратне биографије, који означава ситуацију у којој ратом повезана биографска информација постаје део институционалне категоризације, евиденције или поступања које може имати учинак на прекограничну мобилност. Појам представља аналитичку категорију рада, а не засебну теорију.

Теоријски оквир тако омогућава да се разликују сама биографска чињеница, њен институционални статус и њено практично деловање у ситуацији мобилности. Емпиријска анализа зато не полази од претпоставке да ратна биографија аутоматски производи ограничење кретања, већ испитује под којим се институционалним конфигурацијама она повезује са конкретним поступањем према мобилности.

Методологија

Истраживање је засновано на квалитативној компаративној анализи јавно документованих случајева у којима је ратом повезана биографска информација доведена у везу са институционалним поступањем према прекограничној мобилности. Основни емпиријски корпус чини осам аналитички одабраних случајева: Вељко Марић, Тихомир Пурда, Митхат Љозани, Авни Ћенај, Осман Сељмани, Милован Перић, Бајрам Бајрами и Синиша Спасић.

Случајеви нису одабрани ради статистичке репрезентативности, већ према њиховој аналитичкој вредности за поређење различитих односа између ратом повезане биографске информације, институционалног статуса и мобилности. Уз основни корпус коришћени су контрастни случајеви ради провере и прецизирања уочених образаца. Извори на којима се заснива анализа су јавно доступни, нормативни и институционални документи, саопштења полиције, тужилаштва и судова, међународне потернице када су јавно доступне, као и релевантни научни, стручни и документрни извори. Предност је дата примарним институционалним изворима, док су секундарни извори коришћени када примарни документи нису јавно доступни или ради допунске провере. У анализи се разликују документована чињеница, институционални навод и навод других актера. сваки случај утврђивани су: (1) ратом повезана биографска чињеница или институционална атрибуција, (2) институционални статус пре кретања, када га је могуће утврдити, (3) конкретна ситуација мобилности, (4) институционално поступање, (5) документоване околности које су му претходиле и (6) последица по мобилност. Случајеви су затим упоређени ради идентификовања сличности и разлика у институционалним конфигурацијама. Анализа не претпоставља јединствен линеарни механизам нити изводи каузалне закључке које документарни материјал не омогућава.

Емпиријска анализа

Емпиријска анализа разикује основни корпус и контрастни материјал. Основни корпус чини осам аналитички одабраних случајева, приказаних у Табели 1, који служе као основа за компаративну анализу институционалних конфигурација. Поред тога, Табела 2 представља четири контрастна случаја која се користе за проверу и прецизирање образаца уочених у основном корпусу, узимајући у обзир различите временске околности, нивое документованости и спорну институционалну приписаност.

4.1. Претходни институционални статус и прекогранична интервенција

У неким од анализираних случајева, пре преласка границе постојао је званично забележен или утврђен институционални статус везан за ратну биографију појединца. Међутим, однос између претходног

институционалног статуса и интервенције на граничном прелазу није исти у свим случајевима. Тај однос је најјасније документован у случају Тихомира Пурде, док се у случају Милована Перића не може поуздано утврдити време када је статус успостављен, а у случају Бајрама Бајрамија документовано је постојање међународне потернице пре његовог уласка у Хрватску.

У случају Тихомира Пурде, међународна потерница је постојала пре његовог преласка у Босну и Херцеговину (Sud BiH 18.2.2011). У поступку екстрадиције, Суд Босне и Херцеговине је навео да су међународну потерницу издали надлежни органи Србије и да је Министарство правде Србије, путем Министарства правде Босне и Херцеговине, поднело захтев за његово изручење због оптужби за ратне злочине над рањеним и болесним лицима. Пурда је ухапшен 5. јануара 2011. године на граничном прелазу Орашје приликом уласка у Босну и Херцеговину, након чега му је одређен екстрадициони притвор (Sud BiH 18.2.2011).

Према саопштењу које је тада издало хрватско Министарство унутрашњих послова, Министарство унутрашњих послова, Државно тужилаштво и Министарство правде били су обавештени о међународној потерници још 2007. године, када је одлучено да се по њој не поступа (Barukčić 2011). Документована последица по мобилност наступила је када је Пурда прешао у Босну и Херцеговину, где је ухапшен на основу те потернице (RSE 1.2.2011). У овом случају је, дакле, могуће јасно разликовати претходно постојећи институционални статус од тренутка његове примене у конкретној ситуацији кретања.

У случају Милована Перића уочљив је другачији степен документованости претходног институционалног статуса. Перић је 11. јуна 2026. године ухапшен на граничном прелазу Товарник приликом уласка у Хрватску из Србије, након што је полиција утврдила да је за њим расписана потерница, те му је одређен истражни затвор (Burin 12.6.2026; Veritas 13.6.2026). Јавно доступна документација потврђује постојање потернице и интервенцију на граничном прелазу, али не омогућава поуздану реконструкцију тренутка њеног издавања нити његовог целокупног институционалног статуса пре тог преласка границе.

Јасно документован претходни институционални статус присутан је и у случају Бајрама Бајрамија. Бајрами је 2026. године ухапшен на граничном прелазу Карасовићи приликом уласка у Хрватску, након што је провером утврђено да за њим постоји међународна потерница коју је 29. априла 2024. године расписао Интерпол Београд. Према наводима хрватских власти, Србија је за њим трагала због сумње да је починио ратне злочине над цивилним становништвом током рата на Косову, а након хапшења одређен му је притвор ради могућег поступка изручења (Insajderi 19.8.2026).

Ова три случаја показују различите односе између претходног институционалног статуса и интервенције у ситуацијама прекограничног кретања, као и различите могућности за реконструкцију тих односа на основу јавно доступне документације. У случајевима Пурде и Бајрама Бајрамија могуће је утврдити да је међународна потерница постојала пре њиховог преласка границе, док је у случају Милована Перића њено

постојање документовано у тренутку преласка, без поузданог утврђивања времена њеног издавања. Истовремено, у сва три случаја институционална интервенција била је повезана са конкретном ситуацијом прекограничног кретања. Ова разлика показује да се тренутак институционалне интервенције не мора поклапати са тренутком када је претходни институционални статус успостављен, док могућност реконструкције тог односа зависи од доступности јавне документације (Sud BiH 18.2.2011; Barukčić 2011; RSE 1.2.2011; Burin 12.6.2026; Veritas 13.6.2026; Insajderi 19.8.2026).

4.2. Интервенција током кретања без претходног статуса који се може јавно реконструисати

Друга аналитичка конфигурација обухвата случајеве у којима је институционална интервенција током прекограничног кретања јасно документована, док се претходни институционални статус у вези са ратном биографијом појединца не може поуздано реконструисати из јавно доступних извора. Ово се односи на Вељка Марића, Митхата Љозанија, Авнија Ћенаја, Османа Сељманија и Синишу Спасића.

У случају Вељка Марића, документовано је његово хапшење 18. априла 2010. године у Димитровграду, приликом преласка границе између Бугарске и Србије. Међутим, доступна документација не омогућава поуздано утврђивање који је конкретан институционални статус претходио његовом заустављању, нити који је информациони механизам непосредно довео до интервенције. Стога је у овом случају документован прекид прекограничног кретања, док се претходни институционални ланац не може поуздано реконструисати (HLC 2012).

У случају Митхата Љозанија, јавно доступна документација такође не омогућава поуздану реконструкцију његовог претходног институционалног статуса. Документовано је његово заустављање и хапшење приликом уласка у Србију из Хрватске преко граничног прелаза Батровци 5. фебруара 2026. године, након чега су уследили притвор и кривични поступак. Не може се поуздано утврдити да ли је пре његовог преласка границе постојао конкретан формални налог, налог за хапшење или други индивидуализовани институционални статус. Сходно томе, начин на који је дошло до претходне институционалне активације остаје нереконструисан на основу јавно доступних извора (КОНА 5.2.2026).

У случају Авнија Ћенаја, Министарство унутрашњих послова Србије повезује његову ратну биографију са чланством у ОВК (Ослободилачкој војсци Косова) и наводним учешћем у ратним дејствима, док су документовани његово хапшење на прелазу Мердаре 25/26. новембра 2025. године и накнадно одређивање притвора. И у овом случају, јавно доступан материјал не омогућава поуздану реконструкцију његовог претходног појединачног институционалног статуса. Према речима представника Организације ветерана ОВК, Ћенај је претходно више пута пролазио кроз Србију без икаквих проблема (КОНА 25.11.2025).

Случај Османа Сељманија представља сличну конфигурацију.

Министарство унутрашњих послова Србије наводи основе сумње у вези са његовом умешаношћу у одређени ратни догађај из 1999. године, док су његово хапшење на административном прелазу Мутиводе и потоњи притвор документовани. Ипак, доступни извори не омогућавају поуздано утврђивање да ли је пре тог преласка постојао формални појединачни статус, попут налога за хапшење или друге наредбе, нити како су информације о његовој ратној прошлости биле повезане са институционалном интервенцијом у тренутку провере (МУП РС 3.7.2026).

Случај Синише Спасића представља донекле другачију, али сродну ситуацију. Према доступној документацији, против њега се водио шири истражни поступак у вези са ратним злочинима на подручју Вучитрна, док Спасићев појединачни институционални статус пре преласка границе није довољно реконструисан на основу јавних извора. Спасић је ухапшен на административном прелазу Мердаре 17. августа 2025. године, а 19. августа му је одређен једномесечни притвор због сумње на извршење ратних злочина против цивилног становништва (РТС 19.8.2025). Његов бранилац је изјавио да истрага о том конкретном догађају постоји још од 1999. године и да Спасић није помињан током раније фазе истраге; ово представља тврдњу одбране, а не независно утврђену чињеницу (РТС 19.8.2025). Стога овај случај омогућава разликовање постојања ширег институционалног процеса од тренутка, утврдивог путем јавних извора, у којем је статус појединца постао индивидуализован.

Заједничко за ове случајеве није доказано одсуство претходног институционалног статуса, већ немогућност да се такав статус реконструиса на основу јавних извора. У овим случајевима документована је институционална интервенција у вези са преласком границе, док доступни извори не дозвољавају поуздано утврђивање да ли је та интервенција представљала спровођење већ постојећег институционалног статуса или је претходна институционална ситуација постала видљива тек у вези са конкретним кретањем. Ова разлика између документованог исхода и недовољно доступног институционалног пута ка том исходу важна је за даљу анализу, јер нам онемогућава да на основу саме интервенције закључимо када су биографски подаци везани за рат постали институционално оперативни.

4.3. Варијабилност институционалног исхода

Случајеви који пружају контраст уводе другачију врсту поређења у односу на ону примењену у претходним одељцима. Овде главно питање није да ли се може реконструисати претходни институционални статус, већ чињеница да су за исту особу, са истим или сличним биографским подацима везаним за рат, забележени различити институционални исходи у различитим ситуацијама кретања. У овим случајевима, контраст се може пратити дуж неколико димензија: временски тренутак преласка, специфична ситуација мобилности и забележени институционални исход, док претходни институционални статус и све промене у институционалном приписивању остају питања која се могу разматрати само у мери у којој то дозвољавају

доступни извори.

Ово је најјасније видљиво у случају Авнија Ћенаја. Према речима представника Организације ветерана ОВК, Ћенај је претходно више пута без потешкоћа прешао преко територије Србије, док је приликом каснијег преласка на Мердару ухапшен и против њега је покренут поступак. Приликом поређења ових ситуација, сама особа и њени биографски подаци везани за рат представљају релативно стабилну тачку, док се институционални исход разликује: ранији преласци нису били праћени забележеном интервенцијом, за разлику од каснијег преласка. Међутим, јавно доступна документација не омогућава да се утврди која је конкретна околност између ових ситуација довела до касније интервенције (КОНА 25.11.2025).

Сличан, али сложенији контраст јавља се у случају Садика Дуракуа. Према доступним изворима, он је претходно користио исту руту преко Батроваца, док је 17. априла 2024. године ухапшен и задржан приликом уласка у Србију (RSE 19.4.2024). И овде је основни контраст временске природе: ранији прелазак и каснија интервенција. У случају Дуракуа, међутим, временску разлику прати и спор око самих биографских података везаних за рат. Српске власти су га повезивале са ОВК и ратним злочинима, док су његова породица и одбрана оспоравали такво приписивање. Стога овај случај показује како варијабилност институционалног исхода, тако и чињеницу да оно што институција користи као основ за деловање и сама страна укључени актери могу оспоравати.

Рамадан Малоку представља мање документован, али сличан, додатни пример контраста. Према наводима његове породице које преносе секундарни извори, он је претходно прошао кроз Србију, док је касније ухапшен и задржан на прелазу Деу и Барде (КОНА 6.10.2018). Ипак, документарна основа је овде слабија: ни претходни преласци ни статус забележен у институционалним евиденцијама у тим тренуцима нису независно документовани. Стога овај случај не омогућава извођење закључака истог степена као у случајевима Ћенај или Дураку већ пре допуњује уочени контраст.

Логика контраста у овим случајевима, дакле, не почива на претпоставци да је узрок промене познат. Напротив, њихова аналитичка вредност произилази управо из чињенице да се разлика у институционалном исходу може документовати, док се промена институционалних околности која је довела до те разлике не може поуздано реконструисати. Случај Ћенај најјасније показује временску варијабилност исхода; случај Дураку додаје спор око самог приписивања статуса; а случај Малоку пружа додатни пример који је слабије документован. Посматрани заједно, ови случајеви показују да исти или слични биографски подаци везани за рат не морају нужно довести до истог институционалног исхода током времена.

Са аналитичког становишта, стога је неопходно правити разлику између онога што остаје релативно стабилно – биографских података особе везаних за рат – и онога што се мења: специфичне институционалне конфигурације и њеног исхода по питању мобилности. Међутим, доступни извори у овим случајевима не омогућавају да се утврди које су се тачно институционалне

околноста промениле између ранијих и каснијих ситуација мобилности. Случајеви који чине контраст стога не утврђују узрочни механизам, већ прецизније показују да не постоји нужно јединствен и временски стабилан однос између биографских података везаних за рат и институционалне интервенције.

4.4. Оспоравање институционалног приписивања ратне биографије

У појединим случајевима не оспорава се само институционални одговор према појединцу, већ и приписивање оне биографске категорије везане за рат на којој се заснива институционално поступање. Ова конфигурација се разликује од претходних јер се аналитичко питање помера са постојања или променљивости институционалног исхода на начин на који се одређена биографска категорија приписује појединцу и користи као институционално релевантна.

Лулзим Халили представља такав случај. Српске власти су га повезивале са ОВК и покренуле поступак против њега у оквиру истраге о ратним злочинима, док је Организација ветерана ОВК, након провере својих спискова и архива, навела да он није евидентиран као ветеран, учесник или припадник ОВК. Доступни извори не омогућавају утврђивање која је од супротстављених биографских квалификација чињенично тачна, али јасно документују неслагање између различитих система вођења евиденције и тумачења његове ратне прошлости (Fazliu 2025; РТС 19.8.2025).

Слична, али сложенија ситуација постоји у случају Садика Дуракуа. Српске власти су га повезивале са ОВК и ратним злочинима, док су његова породица и одбрана оспоравале ту квалификацију и износиле податке према којима је он током релевантног периода боравио у иностранству. Истовремено, доступни извори указују на то да је он претходно путовао истом рутом преко Батроваца, док је ухапшен приликом каснијег преласка границе. У случају Дуракуа, стога, спор око биографске квалификације се преплиће са променом институционалног исхода током времена (RSE 19.4.2024).

У оба случаја неопходно је разликовати три аналитичка нивоа: биографске податке или квалификацију везану за рат, институционалну употребу те квалификације као релевантне категорије и конкретну институционалну радњу предузету према појединцу. Оспоравање на првом нивоу не искључује могућност да се други ниво може документовати. Институција може деловати на основу одређене категоризације појединца, док други актери истовремено оспоравају њену чињеничну основу. Предмет анализе стога није само последица институционалног статуса, већ и начин на који се одређена биографска категорија приписује појединцу и добија институционалну функцију. За ову студију је посебно важно направити разлику између институционалног значаја ратне биографије и чињеничне неоспоривости те биографије. Доступни извори могу поуздано документовати да је одређена институција у свом деловању користила одређену биографску одредницу, а да истовремено не дозвољавају закључак

да је сама та одредница чињенично тачна. Стога аналитичка вредност таквог случаја не зависи од тога да ли је биографска категорија недвосмислено утврђена, већ од тога да ли је документовано да је она у конкретном случају имала институционалну функцију.

Табела 1. Основни емпиријски преглед анализираних случајева

Случај	Биографске информације у вези са ратом / атрибуција	Статус пре кретања	Ситуација мобилности	Институционална интервенција	Исход по мобилност
Вељко Марић	Према српском тужилаштву, припадник 77. самосталног батаљона хрватских снага; осуђен за ратни злочин	Претходни индивидуални институционални статус не може се поуздано реконструисати на основу јавно доступних извора	18. април 2010, гранични прелаз Димитровград, Бугарска–Србија	Хапшење	Прекид кретања
Тихомир Пурда	Хрватски ратни ветеран; Србија га је теретила за ратни злочин из 1991. године	Међународна потерница постојала је пре преласка Границе; издата 2007. године	5. јануар 2011, Орашје	Хапшење → екстрадициони притвор	Прекид кретања + притвор
Митхат Љозањи	Према српским властима, бивши припадник ОВК; осумњичен за ратни злочин	Претходни индивидуални институционални статус не може се поуздано реконструисати на основу јавно доступних извора	5. фебруар 2026, улазак из Хрватске преко Батроваца	Хапшење → притвор → кривични поступак	Прекид транзита + притвор
Авни Ђенај	Министарство унутрашњих послова Србије идентификује га као припадника ОВК, укључујући 138. бригаду	Претходни индивидуални институционални статус не може се поуздано реконструисати на основу јавно доступних извора	25/26. новембар 2025, Merdare	Хапшење → притвор → задржавање	Прекид транзита + задржавање
Осман Селмани	Министарство унутрашњих послова Србије наводи основе сумње у умешаност у убиство Владимира и Персе Станисављевић 1999. године	Претходни индивидуални институционални статус не може се поуздано реконструисати на основу јавно доступних извора	1. јул 2026, Mutivode	Хапшење → притвор → задржавање	Прекид кретања + задржавање

Милован Перић	Припадник војне полиције Војске Републике Српске Крајине; основана сумња на ратни злочин из 1992. године	Потерница за хапшење је постојала; време њеног издавања не може се поуздано утврдити	11. јун 2026, Товарник улазак у Хрватску	Хапшење → истрага → истражни притвор	Прекид кретања + притвор
Бајрам Бајрами	Србија га тражи због сумње на ратни злочин; његова конкретна ратна улога није у довољној мери јавно документована	Међународна потерница постојала је пре уласка; издата 29. April 2024	2026, Карасовићи улазак у Хрватску	Хапшење → притвор до евентуалног изручења	Прекид уласка + притвор
Синиша Спасић	Према косовском тужилаштву, резервни припадник Министарства унутрашњих послова Србије; оптужен за ратне злочине из 1999. године	Одбрана је навела шири институционални процес; индивидуални претходни статус није могуће у довољној мери реконструисати на основу јавних извора	17. август 2025, Мердаре	Хапшење → задржавање → накнадни поступци	Прекид кретања + продужено ограничење

Извор: Ауторова компилација на основу извора цитираних у емпиријској анализи.

Табела 2. Контрастни случајеви

Случај	Основни емпиријски податак	Ситуација мобилности / интервенција
Avni Ćenaj/Qenaj – ранији преласци	Према представнику Организације ветерана ОВК, претходно је више пута пролазио кроз Србију без потешкоћа	Ранији преласци без документоване интервенције
Ramadan Maloku	Према тврдњи његове породице, претходно је пролазио кроз Србију	Накнадно хапшење и притвор на прелазу Dheu i Bardhë
Lulzim Halili	Српске власти су га повезивале са ОВК; Организација ветерана ОВК оспорила је да је био евидентиран као ветеран/припадник ОВК	Провера повезана са издавањем пасоша → хапшење → истрага
Sadik Duraku	Српске власти су га теретиле за ратне злочине као припадника ОВК; његова породица и одбрана оспорили су ову атрибуцију	Ранији преласци истом рутом; накнадно хапшење и притвор

Извор: Ауторова компилација на основу извора цитираних у емпиријској анализи.

Дискусија

Резултати истраживања омогућавају да се однос између ратне биографије и прекограничне мобилности прецизније одреди као институционално посредован однос. Сама ратом повезана биографска чињеница не представља истовремено и институционални статус, нити из ње непосредно произлази одређени исход по мобилност. Њена институционална релевантност везује се за ситуације у којима је укључена у институционалне категорије, евиденције или поступке кроз које може усмеравати поступање према појединцу. Тиме се разликују биографски ниво, ниво институционалне категоризације и ниво практичног исхода, што је у складу са разумевањем класификација као информационих инфраструктура које организују институционално поступање (Bowker & Star 1999) и са схватањем граничне контроле као скупа професионалних, информационих и процедуралних пракси (Bigo 2014).

Овакво одређење омогућава да се разуме зашто институционална релевантност ратне биографије не мора бити временски стабилна. Будући да њен значај зависи од институционалног начина на који је информација евидентирана, класификована и повезана са одређеним поступком, иста биографска информација може имати различит практични учинак у различитим институционалним контекстима. При томе, променљивост исхода сама по себи не омогућава закључак о узроку промене, већ показује да се однос између биографије и мобилности не може посматрати као непосредна и трајна веза. Граница се зато не појављује само као просторна линија раздвајања, већ и као место сусрета различитих информационих и процедуралних режима (Bigo 2014; Mezzadra & Neilson 2013).

Важна импликација налаза јесте разликовање институционалне релевантности од чињеничне неспоривости биографске атрибуције. Институционална категоризација може имати практичне последице и када је сама атрибуција предмет спора између различитих актера или система евидентирања. За анализу мобилности зато је важно утврдити дали је и на који начин одређена ратна биографска категорија укључена у институционално поступање. Категорија зато може производити институционалне последице кроз систем у којем је примењена, независно од тога да ли је њена биографска основа предмет спора (Bowker & Star 1999).

У том смислу, институционална релевантност ратне биографије може се разумети као релациона, а не као трајна карактеристика поједи. У ширем смислу, налаз указује да контрола прекограничне мобилности није само контрола права или могућности кретања, већ и контрола институционалних категорија кроз које се појединац препознаје у ситуацији кретања. Држава зато не контролише кретање само тако што одређује ко сме да пређе границу; она га контролише и тако што одређује у којој категорији ће се особа појавити пред границом.

Закључак

Допринос истраживања није само у показивању да однос између ратне биографије и прекограничне мобилности није непосредан, већ у прецизнијем аналитичком одређењу начина на који тај однос постаје институционално релевантан. Разликовањем ратне биографије, институционалног статуса и практичног исхода по мобилност, истраживање показује да се њихова веза не може свести на непосредну и трајну релацију, нити се институционални исход може аутоматски изводити из саме биографске чињенице. Кључни допринос је у томе што институционалну релевантност одређује као релациони однос који настаје у конкретној институционалној конфигурацији, кроз процесе категоризације, евидентирања, атрибуције и процедуралног поступања. Такав приступ омогућава да се аналитички обухвате и случајеви у којима је претходни институционални статус документован, и они у којима је интервенција при кретању документована, али њен претходни институционални пут није могуће реконструисати, као и случајеви у којима је биографска атрибуција спорна. Истраживање тиме доприноси померању аналитичког фокуса са питања да ли ратна прошлост сама по себи утиче на мобилност ка питању кроз које институционалне категорије, евиденције и поступке она у конкретној ситуацији постаје релевантна за поступање према појединцу. Истовремено, показивање границе јавне реконструкције институционалних процеса представља саставни део овог доприноса: тамо где је исход документован, али процес који му је претходио није јавно реконструисив, истраживање не попуњава ту празнину претпоставком, већ је третира као емпиријски и методолошки релевантан налаз.

Извори

1. Burin 12.6.2026: "U riječkom zatvoru bivši vojni policajac Srpske Krajine: U Udbini 1992. danima batinao čovjeka, s jatcima prijetio da će mu iskopati oči". Burin, 16. jun, 26. <<https://burin.hr/u-riječkom-zatvoru-bivši-vojni-policajac-srpske-krajine-u-udbini-1992-danima-batinao-čovjeka-s-jaticima-prijetio-da-će-mu-iskopati-oci/>> [30.7.2026].
2. Insajderi 19.8.2026: "This is the Kosovar who 'saved' Serbia on the day two others were arrested in Horgosht". Gazeta Online Insajderi, 19. August, 26. <<https://insajderi.org/en/This-is-the-Kosovar-who-escaped-from-Serbia-on-the-day-two-others-were-arrested-in-Horgosht./>> [20.7.2026].
3. МУП РС 3.7.2026: "Ухапшен осумњичени за ратни злочин над српским цивилима у Приштини". Министарство унутрашњих послова Републике Србије, 3. јул, 26. <<https://www.srbija.gov.rs/vest/984955/uhapsen-osumnjiceni-za-ratni-zlocin-nad-srpskim-civilima-u-pristini.php>> [10.8.2026].
4. Veritas 13.6.2026: "Saopštenje povodom hapšenja Srbina Milovana Perića iz Tolića zbog navodnog ratnog zločina". Dokumentaciono-

- informacioni centar Veritas, 13. June, 26. <<https://www.veritas.org.rs/rt-balkan-13-06-2026-tradicionalni-lov-na-krajsnike-srb-in-uhapsen-na-hrvatskoj-granici-zbog-ratnih-zlocina/>>
5. KOHA 5.2.2026: "A Kosovo citizen is arrested in Serbia". KOHA, 5. February, 26. <<https://www.koha.net/en/arberi/arrestohet-ne-serbi-nje-shtetas-i-kosoves>> [25.7.2026].
 6. KOHA 25.11.2025: "Serbia arrests former KLA member Avni Qenaj". KOHA, 55. November, 25. <<https://www.koha.net/en/lajmet-em-bremjes-ktv/serbia-arreston-ish-pjesetarin-e-uck-se-avni-qenaj>> [25.7.2026].
 7. KOHA 6.10.2018: "Tre muaj paraburgim për kosovarin që Serbia e arrestoi në kufi, mësohet identiteti i tij". KOHA, 6. October, 18. <<https://www.koha.net/arberi/tre-muaj-paraburgim-per-kosovarin-qe-serbia-e-arrestoi-ne-kufi-mesohet-identiteti-i-tij>> [10.8.2026].
 8. РТС 19.8.2025: "Синиша Спасић ухапшен на Мердару доведен у суд у Приштини". РТС, 19. Август, 25. <<https://rts.rs/vesti/politika/5772287/.html?print=true>> [28.7.2026].
 9. RSE 1.2.2011: "Sud BiH: Odluka o izručenju Purde naknadno". Radio Slobodna Evropa, 1. February 11. <<https://www.slobodnaevropa.org/a/2294280.html>> [25.7.2026].
 10. RSE 19.4.2024: "U Srbiji pritvor za kosovskog Albanca zbog sumnje da je izvršio ratni zločin". Radio Slobodna Evropa, 19. April, 24. <<https://www.slobodnaevropa.org/a/hapsenje-srbija-kosovo-granica/32912431.html>> [15.8.2026].
 11. Sud BiH 18.2.2011: "Otpremljena odluka Suda BiH u predmetu Tihomir Purda". Sud Bosne i Hercegovine, 18. februara, 11. <<https://www.sudbih.gov.ba/Post/Read/17982-otpremljena-odluka-suda-bih-u-predmetu-tihomir-purda>> [25.7.2026].
 12. HLC 2012: "Report on war crimes trials in Serbia in 2011". Humanitarian Law Center, 30. April, 12. <<https://www.hlc-rdc.org/en/publications/report-on-war-crimes-trials-in-serbia-in-2011/>> [29.7.2026].

Литература

1. Barukčić 2011: Marina Barukčić. „MUP je još 2007. godine sazvao sastanak zbog Purde“. Tportal, 10. januar, 11. <<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/mup-je-jos-2007-godine-sazvao-sastanak-zbog-purde-20110110>> [20.7.2026].
2. Bigo 2014: Didier Bigo. „The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Naval – border guards/police – database analysts“. Security Dialogue, Volume 45, Issue 3, June 2014, 209–225. <<https://doi.org/10.1177/0967010614530459>> [25.7.2026].
3. Bowker & Star 1999: Geoffrey C. Bowker & Susan Leigh Star. Sorting Things Out: Classification and Its Consequences. MIT Press. <<https://doi.org/10.7551/mitpress/6352.001.0001>> [10.8.2026].
4. Castles & Miller 2009: Stephen Castles & Mark J. Miller. The Age

- of Migration: International Population Movements in Modern World. Nueva York, Londres: The Guilford Press.
5. Fazliu 2025: Donisa Fazliu. „War Veterans Organization denies Serbia’s claims that Halili was a KLA fighter“. KOHA, 23. july, 25. <<https://www.koha.net/en/lajmet-e-mbremjes-ktv/organizata-e-veteraneve-te-luftes-mohon-pretendimet-e-serbise-se-halili-ishte-luftetar-i-uck-se>> [30.7.2026].
 6. Hayner 2010: Priscilla B. Hayner. Unspeakable Truths Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions. Routledge. <<https://doi.org/10.4324/9780203867822>> [28.7.2026].
 7. Mezzadra & Neilson 2013: Sandro Mezzadra & Brett Neilson. Border as Method, or, the Multiplication of Labor. Durham and London: Duke University Press. <<https://doi.org/10.1215/9780822377542>> [12.8.2026].
 8. Sheller 2014: Mimi Sheller. „The new mobilities paradigm for a live sociology“. Current Sociology, 62 (6), 789–811. <<https://doi.org/10.1177/0011392114533211>> [25.7.2026].
 9. Teitel 2000: Ruti G. Teitel. Transitional justice. New York. <<https://doi.org/10.1093/oso/9780195100648.001.0001>> [15.8.2026].

INSTITUTIONAL RELEVANCE OF WAR BIOGRAPHY IN THE CONTEXT OF CROSS-BORDER MOBILITY: A SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE POST-CONFLICT SPACE IN THE FORMER YUGOSLAVIA

Summary: This article examines the institutional relevance of war-related biography in the context of cross-border mobility in the post-conflict space of the former Yugoslavia. The central question is under what institutional conditions information about an individual’s wartime past becomes relevant to cross-border movement. Based on a qualitative comparative analysis of eight publicly documented core cases, supplemented by four contrasting cases, the study distinguishes between war-related biographical facts or institutional attributions, prior institutional status, the concrete mobility situation, institutional intervention, and the consequences of that intervention for movement.

The cases reveal several analytically distinct configurations. In some cases, a prior institutional status, such as an international arrest warrant, can be established before the person crosses the border. In some cases, prior institutional status—such as an international arrest warrant—can be established before the person crosses the border. In other cases, institutional intervention during the border crossing is documented, but the prior institutional status cannot be reliably reconstructed (based on publicly available sources). The contrasting cases further demonstrate that similar or identical war-related biographical information may be associated with different institutional outcomes at different moments of cross-border movement. The analysis also shows that institutional

action may rely on contested biographical attribution.

The findings indicate that war biography is not itself an institutional status and does not directly determine mobility outcomes. Its institutional relevance emerges relationally through categorization, records, attribution, and procedural action within a specific mobility situation. Therefore, the study highlights the need to distinguish between biographical information, institutional status, and concrete institutional consequences for mobility, while treating the limits of public reconstruction as an integral part of the empirical analysis..

Keywords: war biography; cross-border mobility; institutional relevance; institutional status; institutional categorization; border control; post-Yugoslav space

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

355.426(497.1)(082)
94(497.1)(082)

SOCIJALNA, pravna, ekonomska i zdravstvena zaštita učesnika u ratu na prostoru bivše Jugoslavije / [urednik Ratomir Antonović]. - Beograd : OLIP Organizacija za međunarodne publikacije, 2026 (Kruševac : Best print). - XI, 234 str. ; 25 cm

Tiraž 200. - Str. VI-VII: Predgovor / Ratomir Antonović. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-906800-9-2

а) Грађански рат -- Југославија -- Зборници

б) Југославија -- Распад -- Зборници

COBISS.SR-ID 201339913